

5. Каспржак А.Г. Формирование инновационного ресурса педагогических кадров системы образования через развитие системы повышения квалификации : сборник рекомендаций / А.Г. Каспржак. – Москва : Университетская книга, 2007. – 288 с.
6. <http://uciteli.wix.com/agiromd>
7. <http://ra-kurs.spb.ru/2/0/2/1/?id=13>).

Today the education system is in the process of modernization that is associated with significant changes in the content of the main activities of educational institutions and forms of organization of educational space in particular. In this regard, in the field of continuous education of teachers innovative processes leading to the reorganization of this area are also observed.

Innovative forms of training the teaching staff are filled with new content and meet the expectations of potential users of the additional educational services.

The basis of the educational system is informational and educational environment. In this context, today more teachers participate in online professional communities and use Internet resources. The participation in professional network associations allows teachers to communicate with each other, solve professional problems, and improve their skills. This form of self-education helps highly qualified teachers unite for innovative solutions to the problems in professional education; it is also a place for discussion of general pedagogical issues, which provides access to the various types and sources of information and gives an opportunity to create electronic educational editions.

The platform Moodle is something that Comrat State University proposes to use in E-learning. Analysis of the information resources of the Internet and feedback on the forums on the problems of the use of the distance educational system led to the conclusion that this platform is of most interest to users. Thus, we can conclude that the development of modular courses for continuous education based on E-learning and the use of interactive methods, modern technologies, and equipment are the most effective.

Key words: innovation, reform, professional competence, continuous education.

УДК 378–057.87:37.015.311

Ірина Кучинська
Iryna Kutchynska

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

MANAGEMENT PROCESS OF FORMING CIVIL CULTURE OF STUDENT YOUTH IN A HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

У статті акцентується увага на сучасних особливостях управління процесом формування громадянської культури студентської молоді у вищому навчальному закладі. З'ясовано, що управління процесом виховання громадянськості у ВНЗ повинно розглядатися у контексті створення оптимальних умов для формування студентства як відповідальних громадян; керування й вплив педагога-вихователя на особистість вихованця з метою формування у нього бажаних громадянських якостей. Висвітлена приблизна структурна схема управління процесом формування громадянської культури у ВНЗ. Підкреслено, що управління в широкому розумінні – це забезпечення певного режиму діяльності в певній системі для досягнення поставленої мети. В умовах сьогодення, в основу патріотичного, громадянського виховання студентства мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції та звичаї нашого народу, значення яких зростає в умовах європейської інтеграції України.

Ключові слова: управління, формування, громадянська культура, цінності, студентська молодь, вища школа.

Проблема громадянського формування особистості безперечно носить актуальний характер. Адже від громадянської позиції студентської молоді (*потенціалу держави*) без перебільшення залежатиме доля країни загалом. Уважаємо за доцільне підкреслити, що про важливість громадянського формування висловлювалось багато вітчизняних діячів. А саме: К. Ушинський (автор педагогічної системи, в основу якої покладено принцип народності); М. Костомаров (поборник самостійності української нації й окремішності українського історичного процесу); М. Драгоманов (прихильник європеїзації української освітньої справи); М. Грушевський, В. Вінніченко, С. Русова, І. Огієнко, С. Сірополко (утверджувачі громадянських ідеалів у контексті прагнень державної незалежності); С. Ананьїн (дослідник різних педагогічних течій щодо громадянського виховання); О. Залужний (творець наукових основ розвитку колективу в процесі виховання громадянськості); В. Сухомлинський (ініціатор вивчення проблеми громадянського виховання з позиції гуманізму).

Висвітленню окремих питань громадянського виховання присвячено низку сучасних наукових досліджень (Т. Завгородня, П. Ігнатенко, Л. Крицька, Н. Косарева, В. Поплужний, М. Рагозін, Б. Ступарик, О. Сухомлинська, П. Вербицька, К. Чорна, М. Боришевський та ін.).

Зазначимо, що в умовах сьогодення надзвичайно актуальним питанням залишається саме процес управління формуванням громадянської культури у ВНЗ.

Мета статті: висвітлити ключові аспекти управління процесом формування громадянської культури у вищій школі.

Підкреслимо, управління (керування) – це функція високоорганізованих систем, що забезпечує їхню структурну цілісність, підтримання заданого режиму діяльності, реалізацію програми досягнення мети. Зауважимо, управління – визначальний атрибут будь-якого суспільства, який притаманний суспільному організмові на усіх рівнях його структурної організації. Під *управлінням* розуміють цілеспрямований процес дії на об'єкт з метою зміни його якісного стану, забезпечення максимального функціонування, спрямованого на ефективне та продуктивне досягнення нових завдань, із урахуванням змін у зовнішньому середовищі. Зазначимо, термін “управління” використовується в трьох основних значеннях. По-перше, як функція, як спеціальний вид діяльності в організаціях. По-друге, як певна категорія людей, соціальний прошарок тих, хто здійснює роботу з управління. По-третє, як спеціальна галузь знань, що допомагає здійснювати цю діяльність. Наголосимо, базовими функціями управління є функція планування, педагогічного аналізу, прогнозування, організації, контролю. Саме такий склад і послідовність функцій можуть забезпечити реалізацію управлінської мети. Управління процесом виховання громадянськості у ВНЗ розглядається в контексті створення оптимальних умов для формування студентства як відповідальних громадян; керування й вплив педагога-вихователя на особистість вихованця з метою формування у нього бажаних громадянських якостей. Мета, завдання, форми і методи громадянського виховання актуалізуються керівною ланкою. А саме: ректоратом, деканатами, кафедрами, науково-педагогічними працівниками з залученням студентських громадських організацій. Сьогодні акцентується увага педагогічної громадськості на тому, що сучасний український ідеал виховання – це всебічно, гармонійно розвинена особистість, національно свідома й соціально активна, людина з високою *громадянською відповідальністю*, з глибокими духовними, громадянськими, патріотичними почуттями, здатна до неперервного розвитку і вдосконалення (рис. 1).

Рис. 1. Приблизна структурна схема управління процесом формування громадянської культури у ВНЗ.

Управління в широкому розумінні – це забезпечення певного режиму діяльності в певній системі для досягнення поставленої мети. В умовах сьогодення, в основу патріотичного, громадянського виховання студентства мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції та звичаї нашого народу, значення яких зростає в умовах європейської інтеграції України. Організація процесу формування громадянськості у контексті патріотичного виховання молоді, безперечно, в умовах сьогодення доцільне й своєчасне. Наголосимо, що духовні цінності студентів, які мають бути покладені в основу їх патріотичного виховання, можна класифікувати за підходом, запропонованим М. Й. Боришевським. А саме:

- моральні (доброта, справедливість, толерантність, щирість, взаємоповага, власна гідність, відповідальність, принциповість та непримиренне ставлення до протилежних явищ, взаємодопомога та взаємовиручка);

- громадянські (патріотизм, уболівання за долю Батьківщини та готовність практичними справами її зміцнювати, усвідомлена потреба віддавати свої сили служінню співвітчизникам, вірність громадянському обов'язку, громадянська дисциплінованість, повага до державної мови);

- професійні або діяльнісні (усвідомлення студентом своїх обов'язків щодо активного і творчого навчання у ВНЗ як одна з найвищих моральних і патріотичних цінностей, що є своєрідною квінтесенцією таких цінностей, як шанобливе ставлення до національно-історичних традицій і звичаїв українського народу, традицій свого навчального закладу, факультету тощо; повага до ритуалів і символів ВНЗ; творче ставлення до обов'язків студента; прагнення постійно вдосконалювати свої професійні знання, навички та вміння; готовність до усвідомленого виконання конституційного обов'язку щодо захисту України у лавах Збройних сил; виявлення поваги до керівників і товаришів; намагання зміцнювати духовну єдність студентських колективів тощо);

- світоглядні (національна ідея, ідеали і цінності українців тощо);

- інтелектуальні (здатність мислити критично й самокритично, спроможність плекати власні об'єктивні оцінки, погляди на різні явища, на саму людину, сенс її життя – як запорука здатності до самостійного вибору);
- естетичні (розвиненість естетичних смаків, відчуття прекрасного, вміння відрізняти справжню благородну красу від імітацій, вульгарності);
- екологічні (глибоке усвідомлення неоціненного значення навколишнього природного середовища у життєдіяльності будь-якої людини й суспільства загалом, бережливе ставлення до природи, розвинена потреба захищати її від нерозумних і небезпечних впливів);
- валеологічні (серйозне, відповідальне ставлення до свого фізичного та психічного здоров'я, здатність до фізичного й духовного самовдосконалення).

Як підкреслює у своїй праці “Виховання особистості” академік І.Д. Бех, – образ досконалої особистості над формуванням якої має працювати педагог, – це передовсім міцно та органічно засвоєні національні й загальнолюдські цінності, це влада над собою, стратегія побудови життя, що передбачає постійний рух до здійснення чим – раз новіших, важчих, ніж раніше, задумів, результати яких потрібні не тільки самій людині, а й усім людям; це створення самою людиною середовища для свого розвитку, активне творче відображення дійсності; це межева самовіддачі, вміння мобілізувати себе на подолання труднощів, прогнозувати наслідки своїх вчинків; це щирість, прагнення до об'єктивності та здатність приймати рішення – добре розраховані чи інтуїтивні – незалежно від думки оточення. Така особистість не тільки вміє відстоювати власні інтереси, а й піклується про загальне благо.

Власна модель такої особистості, на погляд І.Д. Бека, складається у людини під впливом таких чинників: здоров'я, рівня розвитку моральної свідомості й самосвідомості (моральної чутливості до себе та відповідальності перед собою), багатства морально-громадянських і професійних зразків і прикладів у найближчому та більш віддаленому оточенні, ступеня підтримки її прагнень, домагань і діяльності оточення.

Вважаємо за доцільне підкреслити, що в умовах сьогодення в процесі формування громадянських ціннісних орієнтирів надзвичайно важливо акцентувати увагу педагогічної громади на неприпустимості допущення помилок, які нещодавно спостерігали у регіональній виховній ідеології. Безперечно, формування громадянського світогляду студентської молоді України, незважаючи в якому б регіоні країни вони не проживають, повинна відображати спільність думок й консолідацію дій в аспекті громадянського формування студентської молоді. Адже всі ми громадяни однієї країни, які повинні дбати не тільки про власні регіональні уподобання, але думати про інтереси держави загалом, бажати їй процвітання й успіхів, а це, в свою чергу, стане запорукою успіху й громадянам, які у ній проживають. Уважаємо, що саме недоліки у виховній “регіональній” політиці стосовно формування громадянського світогляду, нехтування національно-патріотичними ціннісними орієнтирами призвели в окремих районах України (Крим, райони Донбасу) до знецінення національно-громадянського сприймання країни громадянином якої знаходишся.

Так, управління процесом формування елементів громадянської культури молоді, на погляд науковців Н. Дерев'янка, В. Костіва (“Формування громадянської культури особистості школяра”), (2011) передбачає розрізнення домінантних позитивних і негативних ланок у сукупності сформованих компонентів культури. Формування громадянської культури особистості, на їх погляд, є невідкладною потребою організації педагогічного процесу навчальних закладів України на сучасному етапі розвитку вітчизняної освітньої системи з урахуванням спрямованості на розвиток індивідуальної своєрідності, громадянської активності, перебудови навчально-виховної системи з процесуального на результативний підхід. Для цього, виходячи з розуміння сучасних вимог до організації навчально-виховного процесу як складного, осмислення якого може і має здійснюватися з різних точок зору, основними концептуальними

підходами до нього слід виокремити людиноцентричний, системний, громадянсько-демократичний та компетентнісний. А саме:

- людиноцентричний підхід актуалізує гуманістичні тенденції в управлінні професійною підготовкою майбутніх фахівців;
- системний підхід розкриває зміст організації навчального процесу майбутніх фахівців як системи, що забезпечує досягнення запланованого результату;
- громадянсько-демократичний підхід акцентує увагу на прерогативних цінностях у процесі формування світоглядних орієнтирів молоді – громадян сучасної України;
- компетентнісний підхід фокусує увагу на необхідності переходу від процесного до результативного характеру змісту навчання.

Ключові компетентності, як зазначає О.І. Пометун (“Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи”), мають рухливу і перемінну структуру, залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, особливостей і можливостей самовизначення особистості в соціумі (С. 67).

Безперечно, необхідно акцентувати увагу на *переліку ключових компетентностей*, визначених українськими педагогами за матеріалами дискусій, організованих у межах проекту ПРООН, відповідно до освітніх традицій і соціокультурного контексту українського суспільства:

- уміння навчатися (навчальна компетентність);
- громадянська;
- загальнокультурна;
- компетентність із інформаційних та комунікаційних технологій;
- соціальна;
- підприємницька;
- здоров'язбережувальна.

Як наголошує вчена З.В. Рябова у праці “Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу” (2014), у вітчизняній вищій школі практичне впровадження компетентнісного підходу відбувається шляхом розробки нового покоління галузевих стандартів вищої освіти для підготовки майбутніх фахівців. У запропонованому переліку компетенцій, які містяться у рекомендаціях МОН України для розроблення стандартів, усі компетенції згруповано у 4 групи: соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні та професійні (8, с. 61–62). З.В. Рябова конкретизує, що до соціально-особистісних компетенцій віднесено:

- розуміння необхідності та дотримання здорового способу життя;
- здатність учитися;
- креативність, здатність до системного мислення;
- адаптивність і комунікабельність;
- наполегливість у досягненні мети;
- турбота про якість виконуваної роботи;
- толерантність;
- екологічна грамотність (С. 62).

Загальнонаукові компетенції містять:

- базові уявлення про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, економіки і права, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності;
- здатність використовувати математичні методи в обраній професії;

- базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій;
- базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для засвоєння загальнопрофесійних дисциплін.

До інструментальних компетенцій належать:

- здатність до письмової й усної комунікації рідною мовою;
- знання іншої мови (мов);
- навички роботи з комп'ютером;
- навички управління інформацією;
- дослідницькі навички (8, с. 62–63).

Отже, необхідність формування та розвитку ключових компетентностей при підготовці майбутнього фахівця у вищій школі зумовлена тим, що головними цілеутворювальними чинниками для системи вищої освіти виступають сфера праці (*підготовка фахівця*) та сфера соціальних відносин (*формування громадянина*).

Безперечно, необхідно наголосити, що управління процесом формування громадянської культури студентської молоді у сучасному ВНЗ повинно відбуватися в атмосфері громадянської злагоженості, педагогічної тактовності та професійно-виховної грамотності.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Культура. Ідеологія. Особистість / В. Андрущенко, Л. Губернський, М. Михальченко. – Київ, 2002. – С. 75-103.
2. Бех І.Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Наук. Видання / І.Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – 280 с.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід : науково-практичні засади / І.Д. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – 344 с.
4. Бех І.Д. Особистісно-зорієнтоване виховання : Науково-метод. Посібник / І.Д. Бех. – Київ : ІЗМН, 1998. – 204 с.
5. Боришевський М.Й. Духовні цінності в становленні особистості – громадянина / М.Й. Боришевський // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 144-150.
6. Боришевський М. Формули громадянина – творця : соціально-психологічний портрет особистості – громадянина / М. Боришевський // Світло. – 1998. – № 3. – С. 8-9.
7. Дерев'янка Н. Формування громадянської культури особистості школяра : Навчально-метод. Посібник / Н. Дерев'янка, В. Костів; за ред. В. Костіва. – Київ : ТОВ "Інформаційні системи", 2011. – 352 с.
8. Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу : монографія / З.В. Рябова, І.І. Драч, Н.О. Приходькіна [та ін.]. – Київ : ТОВ "Альфа – Реклама", 2014. – 338 с.

The article focuses on the current peculiarities of management of the process of forming student youth's civil culture in higher education. It has been found out that managing the process of civil education formation at universities should be considered in the context of creating optimal conditions for the formation of students as responsible citizens; teacher's guidance and influence on the individual to form his civil qualities. The author emphasizes that the purpose, tasks, forms and methods of civil education are set by senior management: administration, deans, departments, and scientific-pedagogical staff with the assistance of students' organizations. Nowadays teachers' attention is focused on the fact that current Ukrainian ideal of education is harmoniously developed personality, nationally conscious and socially active, with high level of civil responsibility, with a deep spiritual, civic, patriotic feelings, capable of continuous development and improvement.

The approximate block diagram of the management process of forming civil culture in higher education has been given. It has been emphasized that management in its broad sense means the insurance of a

certain activity routine in a particular system to achieve the goal. Nowadays students' patriotic and civil education must be based on the historical and cultural values, traditions and customs of our nation, the significance of which is growing in terms of European integration of Ukraine.

It is necessary to emphasize that management process of students' civil culture formation at universities should take place in an atmosphere of civic cohesion and pedagogical tact, professional and educational literacy.

Key words: management, formation, civil culture, values, student youth, high school.

УДК. 373.5. 018

Віра Мелешко
Vira Meleshko

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ОКРУЗІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ НА ПРИНЦИПАХ МЕРЕЖЕВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

THE ORGANIZATION OF PROFILE TRAINING IN EDUCATIONAL DISTRICT OF COUNTRYSIDE ON THE PRINCIPLES OF NETWORKING

У статті розглядаються методологічні засади організації профільного навчання в загально-освітніх навчальних закладах сільської місцевості, висвітлюється сутність мережевої взаємодії суб'єктів освітнього округу, спрямованих на реалізацію навчальних програм у старшій школі. Описано тенденції розвитку теорії мережевої взаємодії в педагогічній науці, здійснено аналіз наукових досліджень у контексті окресленої проблеми. Обґрунтовано процес мережевої взаємодії в організації профільного навчання, що пов'язаний із раціональним використанням ресурсного потенціалу освітніх структур, впливом мережевої взаємодії на форми організації профільного навчання в середовищі освітнього округу.

Ключові слова: мережева взаємодія, мережева структура, профільне навчання, форми організації профільного навчання, освітній округ, навчальний процес.

Динамічний розвиток соціальних систем відбувається у напрямі узгодженої взаємодії та кооперації їх структур, що стимулює конструювання нових форм і моделей організаційного функціонування. До таких систем належить і освітня, яка постійно оновлюється, змінюється, модернізується.

Вагомим реплікатором сучасних соціальних наук, що дозволяє глибше зрозуміти сучасні соціальні структури, виступають мережі. Про це свідчить світова практика, що яскраво демонструє очевидні тенденції щодо розвитку мережевих взаємодій суб'єктів, у тому числі й у системі освіти, які відбуваються на основі спільної діяльності і розвивається відповідно до формальних та неформальних правил і механізмів співпраці, узгоджених принципів функціонування складних систем міжорганізаційних відносин, що формуються в освітньому просторі.

Вектор взаємодії закладів освіти тісно пов'язаний із переходом на 12 річне шкільне навчання, новий зміст, у тому числі в старшій школі, що корелюється з зростаючими вимогами суспільства до якості освіти, яка сьогодні виявилася недостатньою для подальшої соціалізації випускників загальноосвітніх навчальних закладів, особливо тих, що розташовані в сільській місцевості.

Впливовими механізмами підвищення якості освіти виступають інтеграційні процеси, в основу яких покладено принципи мережевої взаємодії автономних освітніх структур, що функціонують на найближчій території обслуговування (району, регіону, громади).

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування сутності та особливостей розвитку мережевої взаємодії й партнерства у системі функціонування освітніх закладів як